

Uwzględnianie aspektu płci w UE: aktualna sytuacja

Kiedy Unia Europejska przyjęła „uwzględnianie aspektu płci” jako oficjalne podejście polityczne do równouprawnienia płci, postrzegano je jako potencjalnie rewolucyjny sposób przyspieszenia postępów i osiągnięcia rzeczywistej równości płci. Dwadzieścia lat później wciąż istnieją obawy dotyczące fragmentarycznego wdrażania tego podejścia w różnych obszarach polityki i w instytucjach na szczeblu unijnym i krajowym. Parlament Europejski regularnie ocenia własne postępy w tej dziedzinie, a debata nad sprawozdaniem komisji FEMM w sprawie uwzględniania aspektu płci w Parlamencie ma odbyć się w czasie posiedzenia plenarnego w styczniu.

Czym jest uwzględnianie aspektu płci?

W niektórych obszarach, takich jak edukacja i zatrudnienie, wymiar płci jest oczywisty. W innych, takich jak handel czy zmiana klimatu, wymiar ten może być zdecydowanie mniej widoczny. Jednak w całym spektrum zjawiska, w tym w obszarach na pozór „neutralnych”, polityka może wywierać różny wpływ na kobiety i mężczyzn i może w sposób niezamierzony utrzymywać nierówności lub dyskryminację. Jednym z narzędzi, które opracowano, aby zapewnić branie pod uwagę tego wpływu, jest uwzględnianie aspektu płci. Zostało ono [zdefiniowane](#) przez Komisję Europejską w 1996 r. i oznacza „nieograniczanie wysiłków na rzecz wspierania równości do wdrażania konkretnych środków mających na celu pomoc kobietom, lecz także mobilizowanie wszystkich ogólnych strategii politycznych i środków specjalnie dla osiągnięcia równości”. Uwzględnianie aspektu płci to nie *tylko* kwestia kobiet, ale również zapewnienie, aby doświadczenia i obawy kobiet, a także [mężczyzn](#) były uwzględniane przy opracowywaniu, wdrażaniu, monitorowaniu i ocenie polityki, ustawodawstwa i programów wydatków oraz by zajęto się zarówno prawami indywidualnymi, jak i nierównościami strukturalnymi. Wiąże się to również z koniecznością przyjrzenia się instytucjom i sposobom ich funkcjonowania, w tym reprezentacji płci w obszarach polityki i w strukturach decyzyjnych.

Jak to działa?

Opracowano [wachlarz metod](#), aby wcielić w życie zasady uwzględniania aspektu płci, w tym cykl [analiz dotyczących płci](#), [ocenę skutków](#), [sporządzanie budżetu](#) i [ocenę](#). Aby metody te mogły skutecznie działać, potrzebne są kompleksowe [statystyki z podziałem na płeć](#) oraz [wskaźniki dotyczące płci](#). Oprócz aspektów „technicznych” w procesie tym należy uwzględnić opinie ekspertów z dziedziny płci, organizacji kobiecych i innych zainteresowanych stron. Inne [warunki niezbędne](#) do zapewnienia systematycznego i skutecznego uwzględniania aspektu płci obejmują zaangażowanie na wysokim szczeblu, szkolenie personelu, koordynację w różnych obszarach polityki oraz finansowanie proporcjonalne do zadań. Uwzględnianie aspektu płci nie jest jednak celem politycznym samym w sobie, lecz narzędziem wspierania równości płci poprzez wyprowadzenie kwestii równości z wąskiego załka na szerszą arenę polityczną.

Dlaczego ma to znaczenie?

Uwzględnianie aspektu płci może pomóc w sprostaniu potrzebom ludzi oraz w rozróżnieniu, które strategie polityczne są udane, a które nieskuteczne czy nawet przynoszące odwrotny skutek. Na przykład w zakresie pomocy humanitarnej Komisja Europejska [podkreśla](#), że pomoc nieuwzględniająca kwestii płci i wieku jest mniej skuteczna i może nie docierać do osób najbardziej podatnych na zagrożenia lub nie odpowiada we właściwy sposób ich konkretnym potrzebom. Komisja przyjęła [wytyczne](#) i [wskaźnik dotyczący płci](#), aby zapewnić systematyczne uwzględnianie aspektu płci w tym sektorze, podczas gdy w ramach [współpracy na rzecz rozwoju](#) Komisja pracuje nad osiągnięciem [celu](#) polegającego na włączeniu do 2020 r. działań związanych z uwzględnianiem aspektu płci do głównego nurtu polityki w 85 % wszystkich nowych inicjatyw, Uwzględnianie aspektu płci ma swoje źródło w obszarach [rozwoju](#) i pomocy humanitarnej, które są pionierami we wdrażaniu tego podejścia. Jego znaczenie jest jednak w coraz większym stopniu uznawane również w innych [obszarach polityki](#). [Badanie](#) dotyczące polityki handlowej UE wykazało, że lepsze zrozumienie wymiaru płci w umowach handlowych może przyczynić się do ochrony obu płci przed negatywnymi wpływami i poprawiać jakość polityki. [Analiza](#) dotycząca płci ilustruje także poszczególne skutki zmiany klimatu dla kobiet i mężczyzn mające wpływ na przyszłą politykę w dziedzinie klimatu. Parlament Europejski podkreślił między innymi znaczenie sposobów reagowania uwzględniających aspekt płci na wyzwania związane z [migracją](#), [rozwojem](#), [handlem](#), [zmianą klimatu](#) i [cyfryzacją](#). Jak pokazuje [unijny wskaźnik równouprawnienia płci z 2017 r.](#), w UE nadal utrzymują się różnice w traktowaniu kobiet i mężczyzn, co wymaga reakcji politycznych uwzględniających aspekt płci.

Jakie jest podejście UE?

Uwzględnianie aspektu płci zostało [ustanowione na szczeblu międzynarodowym](#) jako główna globalna strategia na rzecz równości płci na [IV Światowej Konferencji ONZ w sprawie Kobiet](#), która odbyła się w Pekinie w 1995 r. i podczas

której koncepcja ta była propagowana przez UE. Stała się ona oficjalnym podejściem politycznym w Unii Europejskiej i jej państwach członkowskich na mocy traktatu z Amsterdamu (1997 r.), a podstawa prawna została umocniona w art. 8 TFUE, który zobowiązuje strony zarówno do wyeliminowania nierówności, jak i do propagowania zasady równości kobiet i mężczyzn we wszystkich podejmowanych działaniach. UE przyjęła [dwutorowe podejście](#) polegające na włączeniu perspektywy płci we wszystkich sektorach oraz na konkretnych pozytywnych działaniach na rzecz wyeliminowania nierówności między kobietami a mężczyznami, zapobiegania im oraz przeciwdziałania, przedstawionych po raz pierwszy w [komunikacie](#) z 1996 r. w sprawie włączenia do wszystkich polityk i działań wspólnotowych równych szans dla kobiet i mężczyzn. We wstępie do tego komunikatu [stwierdza się](#), że uwzględnianie aspektu płci jest nie tylko potencjalnie rewolucyjną koncepcją, ale również zadaniem niezwykle wymagającym związanym z koniecznością przyjęcia perspektywy płci przez wszystkie główne podmioty procesu politycznego, które mogą mieć niewielkie doświadczenie w tym zakresie lub przejawiać niewielkie zainteresowanie problematyką płci. Każda instytucja UE miała [własny](#) system i własne wyzwania.

Jak to wygląda w Parlamencie Europejskim?

Parlament Europejski był od początku gorącym zwolennikiem uwzględniania aspektu płci – [popierał](#) pierwotny wniosek Komisji, a w 2003 r. przyjął [rezolucję](#) w sprawie uwzględnienia podejścia we własnej pracy i organizacji oraz ustanowienia [Grupy Wysokiego Szczebla ds. Równości Płci i Różnorodności](#), aby promować tę zasadę. Głównym organem odpowiedzialnym za uwzględnianie aspektu płci w różnych sektorach polityki jest Komisja Praw Kobiet i Równouprawnienia (FEMM) Parlamentu Europejskiego. Począwszy od VII kadencji [poprawki mające na celu włączenie perspektywy płci](#) umożliwiły komisji FEMM wprowadzenie tej perspektywy w sprawozdaniach innych komisji dotyczących określonych zagadnień. Sieć ds. uwzględniania aspektu płci, której przewodniczy Komisja Praw Kobiet i Równouprawnienia, będąca jednocześnie jej koordynatorem, stanowi punkt łącznikowy między posłami do Parlamentu Europejskiego a pracownikami odpowiedzialnymi za uwzględnianie aspektu płci w pracach komisji i delegacji. Obecnie większość komisji opracowała również własne [plany działania](#) dotyczące uwzględniania aspektu płci. W odniesieniu do równowagi płci w [Sekretariacie Generalnym](#) (strony intranetowe PE) w styczniu 2017 r. Prezydium przyjęło [sprawozdanie](#) oceniające postępy w ciągu ostatnich dziesięciu lat, a następnie [plan działania](#) na lata 2017–2019.

Od [2011 r.](#) Parlament przeprowadza regularne oceny polityki uwzględniania aspektu płci, która była również przedmiotem oceny w [badaniu](#) z 2014 r. Pierwsza [rezolucja](#) w tej sprawie została przyjęta w 2016 r. W dniu 27 listopada 2018 r. komisja FEMM przyjęła drugie [sprawozdanie](#) na temat uwzględniania aspektu płci w Parlamencie, w którym podsumowuje prace przeprowadzone w ciągu ostatnich dwóch lat i przedstawia zalecenia na kadencję parlamentarną 2019–2024. W sprawozdaniu tym, które ma zostać omówione podczas styczniowej sesji plenarnej, podkreśla się znaczenie poprawy [obecnej równowagi płci](#) na stanowiskach politycznych i administracyjnych oraz potrzebę zwiększenia skuteczności systemu uwzględniania aspektu płci w Parlamencie, na przykład poprzez poprawę koordynacji między różnymi zaangażowanymi organami wewnętrznymi, stosowanie zasady sporządzania budżetu z uwzględnieniem aspektu płci, organizowanie regularnych szkoleń z uwzględnieniem aspektu płci dla posłów do Parlamentu, asystentów i pracowników, a także dalszą współpracę z innymi instytucjami UE i zainteresowanymi podmiotami zewnętrznymi.

Na ile działania te są skuteczne?

Przyjęcie programu „Strategiczne zaangażowania na rzecz równości płci w latach 2016–2019” poprzedziła poważna [dyskusja](#) na temat wdrażania zasady równości płci w całej UE oraz wkładu w osiągnięcie równości płci w praktyce. Osiągnięto konsensus co do tego, że pomimo zaangażowania na rzecz tej polityki na wysokim szczeblu, jej wdrażanie w instytucjach UE i państwach członkowskich pozostaje rozproszone oraz że podlega ono zbyt wąskiej ocenie i rozliczalności. W ocenach wykorzystania [środków](#) w różnych obszarach polityki stwierdzono, że zaangażowanie na rzecz równości płci i uwzględniania aspektu płci nie znalazło odzwierciedlenia w wydatkach, oraz że należy [rozszerzyć](#) sporządzanie budżetu z uwzględnieniem aspektu płci. W wyniku [konsultacji z zainteresowanymi stronami](#) stwierdzono, że najbardziej pozytywny wpływ na uwzględnianie aspektu płci mają następujące środki: wyznaczenie celów w odniesieniu do obszarów polityki i wyników monitorowania (44,2 %), sporządzanie budżetu z uwzględnieniem aspektu płci (36,3 %) i włączenie perspektywy płci do ocen skutków (33,4 %). Uwzględnianie aspektu płci zostało uwzględnione jako priorytet w dokumencie dotyczącym strategicznego zaangażowania. Parlament Europejski wyraził jednak między innymi [obawy](#) dotyczące jego [słabego statusu](#) i wezwał do umocnienia tego instrumentu. Ze [sprawozdania](#) Komisji z 2018 r. na temat równości kobiet i mężczyzn wynika, że aspekt płci nie jest dotychczas uwzględniany w oczekiwanym stopniu, a ostatnie oceny naukowe [wskazują na to](#), iż równość płci pozostaje słabiej osadzona w strukturze instytucjonalnej europejskiego procesu decyzyjnego niż porównywalne instrumenty, takie jak ocena.

Sprawozdanie z własnej inicjatywy: [2018/2162\(INI\)](#); Komisja przedmiotowo właściwa: FEMM; Sprawozdawczynie: Angelika Mlinar (ALDE, Austria).

Niniejszy dokument został przygotowany z myślą o posłach do Parlamentu Europejskiego i członkach personelu parlamentarnego. Zawiera informacje, które mogą być pomocne w pracach parlamentarnych. Wyłączną odpowiedzialność za jego treść ponoszą autorzy, a wyrażonych w nim opinii nie należy traktować jako oficjalnego stanowiska Parlamentu. Powielanie i tłumaczenie dokumentu do celów niekomercyjnych jest dozwolone, pod warunkiem że podane zostanie źródło, a Parlament Europejski zostanie wcześniej powiadomiony i otrzyma egzemplarz publikacji. © Unia Europejska, 2019.

